

TASCHNER TAMÁS

SZENT QUIRINUS-HAGYOMÁNYOK SOPRONBAN

Sopronban a mai napig emlékezete van Szent Quirinusnak, hiszen szinte az összes Sopronnal foglalkozó útikönyv, illetve soproni műemlékekkel foglalkozó szakmai írás megemlíti a Pihenőkeresztet és az ott megpihenő szentet; a lokálpatrióták ismerik a kereszt történetét szájhagyomány alapján, illetve ezt a témát dolgozza fel Wosinski Kázmér, Sopron jeles festőművésze a Szent György-templomban.

A történet szerint Quirinus a dél-pannóniai Siscia (Sziszek) püspöke volt. Maximus helytartó előtt megtagadta a pogány tömjénáldozat bemutatását, ezért börtönbe vetették, és néhány nap múlva a katonák Pannónia helytartójához, Amantiushoz vezették, aki akkor Scarbantiában (Sopron) tartózkodott. Közben Amantius a ma balfinak nevezett kénes fürdőbe indult, így az agg püspök ügyével csak Sabariában volt hajlandó foglalkozni.

Scarbantia határában a megbilincselte Quirinust kísérő százados pihenőt rendelt el. Futótűzként terjedt a hír Scarbantia keresztényei között, és jámbor asszonyok azonnal a szent életű püspök segítségére siettek. Kezén és lábán bekötötték bilincstől feltört sebeit, és étellel, itallal kínálták. Quirinus megáldotta az élelmet, és lehulltak róla a bilincsek. Ekkor szelíden megkínálta kísérőit, és velük étkezett. Utána áldást adott az öt körülvevőknek, és a közeli vértanúság bátor vállalásának tudatában továbbindult.

Amantius helytartó Sabariában kihallgatta Quirinust, és vízhalálra ítélte. A hitvalló püspököt belevetették a Sibaris (Perint) patakba. A Scarbantia felé nyíló Városkapu előtt eltemették, sírja fölé később templomot építettek. Nagy Konstantin császár 313-ban, a milánói ediktumban megszüntette a keresztényüldözést, és megengedte, hogy Krisztus követői szabadon gyakorolják vallásukat. A scarbantiai hívek pedig megjelölték szent Quirinus pihenőhelyét, melyen a XIII. századtól a Pihenőkereszt hirdeti a vértanú püspök emlékét. A tudósok azonban csak több hiteles forrás esetében tartják bizonyíthatónak a szent Scarbantia-i tartózkodását. Tehát a szájhagyomány és a művészet kevés, tudományosan is bizonyítani kell: járt-e Quirinus Scarbantiában?

GÁSPÁR Dorottya a *Zalai Múzeum* 10/2001 (81–90. old.) tudományos közleményében így fogalmaz: „Cikkemben három pannóniai város ókeresztény történetéhez kívánok hoz-

zászólni nem annyira a régészeti leletek, mint inkább az írásos források alapján. E három város Bassiana I (Donji Petrovci), Savaria (Szombathely), Scarbantia (Sopron). Mindenekelőtt Quirinus sisciai püspök szenvedéstörténetének néhány részletét elemzem, ugyanis az eddigi kutatás szerint Quirinus püspök szenvedéstörténete a bizonyíték arra, hogy Scarbantióban keresztény közösséggel számolhatunk. E vélekedésből kiindulva születtek meg a további következtetések és nézetek anélkül azonban, hogy a kiinduló pontot megvizsgálták volna.”

Ezzel pedig megkezdődik egy tudományos vita, hiszen Gáspár Dorottya kétségbe vonja, hogy Scarbantiónak püspöke lett volna, és hogy a Quirinus-passió szövege egyáltalán Scarbantióra vonatkozna-e.

A cikkre 2002-ben TÓTH Endre tollából a következő válasz született: Lehet-e Scarbantióból Bassianát csinálni? *Zalai Múzeum* 11/2002. (292–296. old.). A cím utal arra, hogy Gáspár Dorottya cikkében azt próbálja bizonyítani, hogy a korabeli forrásokat a kutatók rosszul értelmezték, és Scarbantia helyett Bassianát kell érteni. Tóth Endre forráselemzéssel, kritikai hozzáállással és a szakmai elvek figyelembe vételével visszautasítja a feltételezést, és így fogalmaz a hivatkozott cikkben: „A passió szövege Quirinusnak és fogva tartóinak az útvonalát nem részletezi. Elérték a Dunát, majd Savariába vitték. A Dunáig tartó utazásból a legkevésbé sem következik, hogy a püspököt nem a Borostyánkő úton vezették a Dunáig, hanem Sisciából kelet felé, nagy kerülővel, Sirmium és Bassianae felé vitték (Bassianae távolsága Sisciától légvonalban megegyezik a Siscia – Carnuntum távolsággal). Quirinust Maximus helytartó parancsára Pannónia prima helytartói székhelyére, Savariába kísérték, ahol nyilván nem találták a helytartót, ezért tovább vitték a Dunáig, alighanem Carnuntumba, ahonnan visszatérve Scarbantióban találtak Amantiusszal. A helytartó a székhelyére rendelte vissza a püspököt, előbb azonban a scarbantiai keresztény asszonyok meglátogatták a börtönben. Utána indultak vissza vele Savariába, ahol halálra ítélték. Tehát valóban éltek keresztény hívek Scarbantióban, és semmi okunk nincsen a gradói zsinatot aláíró Vigilius püspök scarbantiai székhelyét kétségbe vonni” – zárja fejtegetéseit a szerző.

A tudomány után a idegenforgalomba került kiadványokat is meg kell említeni, melyek a szájhagyomány mellett szintén fontos szerepet játszanak a szent kultuszában. Sopron a Kárpát-medencei turizmus egyik bölcsője és fellegvára volt már a XIX. században, ezért korán megjelentek már útikönyvek a városról. Az elsők között kell megemlíteni THIRRING, Gustav: *Führer durch Sopron (Oedenburg) und die ungarischen Alpen 1912.* című könyvét, mely a Trianon előtti egységes tájleírást használja, és a vonatkozó terület anyanyelvi többségének, illetve a turisták által leggyakrabban használt nyelvnek megfelelően németül íródott. A soproni táj leírásakor Thirring a balfi országúton lévő kőkereszt leírása után, természetesen említi meg, hogy azon a helyen állították a román stílusú kőkeresztet, ahol a jámbor scarbantiai asszonyok a szent életű püspökkel találtak, ahol pihenőt tartott a püspököt kísérő katonai menet. Az útikönyvek aztán ezeket az információkat rendszeresen átvették, és ezzel is erősítették a szent kultuszát.

Az úti leírások után meg kell említeni a műemlékekkel foglalkozó forrásokat, ezek közül is a „nagy Csatkai”-ra szeretnék hivatkozni, azaz CSATKAI Endre és DERCSÉNYI Dezső: *Sopron és környéke műemlékei* című könyvére, mely talán a legrészletesebb építés-

és művészettörténeti leírását adja a keresztnek. Ezt a tudást, leírást, azóta sem tudta semmi meghaladni.

A muemlekiem.hu 2018. február 28-i állapota szerint:

azonosító	4704
törzsszám	3111
védettség	Műemléki védelem
jelleg	Építmény
névjellemző	Mai
eredeti kategória	Plasztika
eredeti főtípus	kereszt
megye	Győr-Moson-Sopron
helység	Sopron
cím	Balfi út
helyrajzi szám	0348
település KSH kódja	8518
földhivatal	Sopron Körzeti Földhivatal
rövid leírás	Pihenőkereszt, román stílusú, 13. sz. Tabernákuluma 17. sz.-i.

A műemlékes források után szólni kell a képzőművészeti ábrázolásról is. A soproni Szent György-templomban ugyanis a II. világháború pusztítása után a helyreállítás következtében, és ennek kapcsán a mellékoltárok falképeit részben újrafestették. Így kerülhetett a korszak kiemelkedő soproni festőjének képe is a falakra. Wosinski Kázmér 1895. október 15-én Kismartonban látta meg a napvilágot a lengyel származású, de már Tolnán született Dr. Wosinski Kázmér és a Drezdában világra jött Siemens Mária tíz gyermekéből hetediként. A mindkét oldalról nemesi család hagyományát követve a papi, a jogi és az orvosi hivatás közül Kázmér kismartoni és budapesti tanulóévei után Bécsben kezdett rövid ideig tartó orvosi tanulmányokat, melyeket a Bécsi Képzőművészeti Akadémián folytatott, eljegyezve magát egész életére a képzőművészettel. A soproni Szent György-templom antiochia-i Szent Margit kápolnájában található a Szent Quirinusról festett képe.

Utolsó előttiként a helytörténeti, néprajzi forrásról kell említést tenni. A szájhagyományok írásba foglalója Mohl Adolf lövői születésű pap volt, aki az állomáshelyein gyűjtött meséket, legendákat a kor stílusában, és a maga nyelvezetében leírta és kiadatta. A MOHL Adolf által írt *Nyugatmagyarországi mondák és mondafélék* 1926-ban jelent meg, és ebben a Quirinus-legendát dramatikus játékban dolgozza fel. Tudományos tevékenysége elsősorban a történelem és a haza iránti szeretetéből fakadt. Helytörténeti monográfiáiban foglalkozott a népszokások kutatásával és a művészettörténeti emlékek számbavételével is. Kutatásaival nagyban hozzájárult a győri egyházmegye történetének feldolgozásához, de megírta például Kismarton, a lorettói kegyhely, a tatai plébánia, és szülőfalujának, Lövőnek a történetét is. Soproni helytörténeti munkái közül a Szent György-plébánia rövid története a legjelentősebb. A későbbi mesegyűjtemények, nyomtatott és elektronikus források alapvetően az ő írását közvetítik, adják tovább.

A Quirinius-tiszteletnek és -hagyománynak utolsó formájaként Dr. Payrits Ferenc, a soproni horvát kisebbségi önkormányzat tagjának szervezésében megvalósult zarándoklatokat lehet megemlíteni. A Sopron–Szombathely, Scarbantia–Savaria közötti gyalogos zarándokút a szent kultuszának egyik mai fontos formája.